

SANAT EĞİTİMİ VE GÖRSEL ALGI

Muhammet Mustafa ÜNLÜ*

Öz: Kişinin algılamasını etkileyen çeşitli unsurlar vardır. Bu unsurlar inanç, düşünme biçimleri, kültür, toplumsal nitelik, yaşam tarzı bunlardan bazılarıdır. İnsan, etkileşim içinde bulunduğu ortamlar ve fikri yapı gibi unsurlar tarafından çok etkilenmektedir. Bu değişkenler dikkate alınarak algılama açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada bireye etki eden değişkenleri dikkate alarak insan algılamasındaki üslubunu Doğu-Batı diyalektiği içinde felsefi anlayışların ortaya koyulması ve bir katkı getirmesi amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak algılama ve görsel algı üzerine bilginin, anlamın ve bakış açısının felsefi bağlamda Doğu ve Batı uygarlıklarının düşüncesi irdelenmiştir.

Nitel araştırma tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, yapılan incelemeler sonucunda algılama ve görsel algıyı etkileyen dini yaşam, bakış açısı, bireysel özellikler, yaşam biçimi, çevre gibi etmenlerin rolünün yadsınamaz derecede olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimi, Doğu Felsefesi, Batı Felsefesi, Görsel Algı.

ART EDUCATION AND VISUAL PERCEPTION

Abstract: There are several factors that affect the perception of the person. These factors are belief, way of thinking, culture, social quality, lifestyle are some of them. Human is very affected by factors such as the environment in which they interact and the idea structure. We tried to explain the perception by considering these variables.

In this research, it was purposed to explain the factors affecting human perception in the context of East-West dialectics with philosophical understandings and to make a contribution. Accordingly, on perceiving and visual perception have been examined idea of Eastern and Western civilizations in the philosophical context of cognition, meaning and sense .

In this study which used technique of literature research, as a result of examinations has been reached to findings that is undeniable level the role of factors such as religious life, point of view, individual characteristics, lifestyle, environment affecting perception and visual perception.

Key Words: Art, Art Education, East Philosophy, West Philosophy, Visual Perception

Geliş tarihi: 26 Temmuz 2017

Kabul tarihi: 18 Eylül 2017

*.Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

I.Giriş

1.1.Problem Durumu

Suut Kemal Yetkin, sanatı bilginin işe uygulanması olarak tanımlar (Yetkin, 1947: 23). Herbert Read ise sanatın bir bilgi tarzı olduğunu ve sanat dünyasının bilim ya da felsefe dünyasındaki bilgiler kadar değerli, insana yararlı bilgiler içerdiğini söyler (Read, 1981: 8).

Varlıktan ve hayattan rahatsızlık duyan bir bakış açısının ürünü olan sanat; var olanla doymayan, varlığı olgunlaştırmak için olması gerekene yakınlaştırmaya ve bu evrene, sahip olmadığı şeyleri vermeye çalışır (Şeriatı, 2012: 99). Başka bir ifadeyle sanat, ideanın dışlaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2014: 7). Konuya bu açıdan bakıldığında sanatın bu evrende olmayanın dışavurumu olarak estetik tecrübe ile bizi fizik ötesi âlemlerle buluşturan araçtır.

Eğitim, en geniş anlamında insan yetilerinin olanaklar ölçüsünde geliştirilmesi anlamına gelir. Buna göre insan, tüm yetileri bakımından bir eğitim süreci içinde bulunur. Ancak insan ne yalnız bir beden, ne yalnız bir akıl ne de yalnız bir istem varlığıdır. İnsan aynı zamanda bir duyular varlığıdır, duyarlılığı olan bir varlıktır (Tunalı, 2011a: 216). Bu nedenle insan maddî olduğu kadar manevî ihtiyaçları olan bir varlıktır. Eğitim, insandaki şahsına ait becerileri, duyularını, ahlakını, kendini bilmesini ve en önemlisi fitratı gereğinin açığa çıkmasını sağlayan bilimdir.

Sanat eğitimi ise insanda duyarlılık sınırlarını zorlar, o sınırın daha da genişlemesini olanaklı kılar. Bu nedenle en etkili öğrenmelerin yanında görsel algılama sürecinin ardından gerçekleşen öğrenmelerdir. Bu sanat eğitimi ile sanat gerek günlük yaşam ve eğitim-öğretim sistemi içerisinde materyal ve tasarım faaliyeti yürütme ile akıl yürütmede gerekse metafizik, felsefe, gerçekliği ve hakikati kavrama noktasında önemli bir yerde durmaktadır. Jale Erzen'e göre sanat eğitiminin algılama, düşünme ve uygulama arasında bütünleşmeyi kurmakta en etkili eğitim şekli olduğunu ve teknik yeteneklerin yanında manevî olarak da olgunlaştırdığını açıklamaktadır (Erzen, 1990: 64-65).

Bu bağlamda her bireyin kendinden bir şey bulabileceği sanat dersleri, sadece bir birey yetiştirmeyi değil, bir toplum oluşturmayı hedefler. Bu hedef doğrultusunda toplumu oluşturan bireylerin bilinçli bir estetik beğeniye sahip olması, algılama kapasitesinin yükseltilmesi, problem çözmeye yönelik düşünme ve uygulama kapasitelerinin artırılmasına yönelik araştırma yapılmıştır.

1.2.Problem Cümlesi

Doğu ve Batı uygarlıklarının algılama biçimlerinin sanat eğitimine etkileri nelerdir?

1.3.Alt Problemler

•Sanat eğitiminde, Doğu felsefî düşüncesinde algılama biçimleri nelerdir?

•Sanat eğitiminde, Batı felsefî düşüncesinde algılama biçimleri nelerdir?

1.4.Tanımlar

Fenomen: Tabiat planına ait işaretler.

Hikmet: Mutlak hakikat bilgisi.

İlim: Bilim.

İrfan: Hakikate ulaştırıcı güçlü sezgi.

1.5.Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak nitel araştırma tekniği kullanılmıştır.

II. Algılama, Görsel Algı ve Gerçekliğin Kavranışı

Sanat eğitimi içerisinde estetik, özü ve amacı uyumlu bir şekilde gelişmiş, kişinin beğeniyi ve estetik algı yetisini geliştirmekten başka, dolaylı bir yolla yüksek nitelikleri oluşturmak, imgelemi ve düşüncenin serpilip gelişmesini sağlamak zorundadır (Eroğlu, 2006: 145). Bunun ışığında sanat eğitiminde algı kavramı önemli bir yer tutar.

Algı, insanın elde ettiği, bulabildiği, keşfedebildiği şeyleri düzenleyip yorumlayabilme ve anlamlandırabilme sürecidir. Başka bir ifadeyle algı, bütün dikkati belirli bir şeye yönelterek o şeyi kavrama ya da idrak ederek bilince varmaya denir. Algılama ise ayırt edicilik ve idrak etmeye denir.

Algılayış biçimi, algı, bakış açısı toplumdan topluma ve bireyin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık ise gerçek ve anlayışından kaynaklanmaktadır. Bunda ise en başta inanç, sonra kültür ve yaşama biçimi çok etkilidir.

Batı medeniyetinde gerçek-hakikat aynı anlama gelmektedir. Batı uygarlığı, gerçekliği Aristo mimesisinden hareketle nesne-biçim içerisinde ele alır. Algı, duyu organlarını doğrudan etkileyen maddi dünyadaki nesne ve süreçlerin dış yapısal özelliklerinin duysal imgeye ve duyuumlara dayanır. Algıların sınıflandırılması ile örtüşür. Bilmede en önemli algılar, görsel algılardır, sonra dokunsal, işitsel vb. algılar

gelir. Nesnelerin birçok bakımlardan kendi yapılarına göre ele alınması, açık seçik bir imgenin oluşturulmasına yardım eder. Algının oluşmasının motor öğeleri, yetişkinlerde minimuma iner (gözlerin hareketi). Algılar bilme sürecinde şu işlevleri yerine getirir:

1. Dış dünyadaki nesne ve süreçlerde barınan ayrı ayrı ilişkileri yansıtır.

2. Benzerlik ve perspektif yasaları uyarınca biçimini, ölçülerini, yüzey dokusunu ve mekândaki konumunu yansıtarak (görsel ve dokunsal algılar) bütünsel bir nesnenin çevresinden ayırt edilmesine olanak verir.

3. Nesnenin gözlenemeyen öbür temel özelliklerinin (eğer daha önceden biliyorsak) bir göstergesi olarak iş görür.

4. Gözlenemeyen, ama kimi bakımdan algılanan nesneye benzer öbür nesnelerin modelleri olarak iş görür.

5. Karmaşık tasarımları oluşturmaya temel olur (Çalışlar, 1997: 15).

Bilgi, Comte ile “muktedir olmak için bilmek” şeklinde formüle edilmiştir. Kendisinden son derece emin olan muktedir adam eşyanın konumlarını insana tatbik etmekte bir beis görmez. Artık taş gibi, ağaç gibi bir objedir insan. Öyleyse sahip olunması gereken değerler de maddeye ait bilgiden çıkarılabilir (Ayvazoğlu, 1988: 59-60).

Batı, algılamada beş duyuyu esas alarak maddeyi merkeze oturtmuştur. Bir nesnenin bir estetik obje olabilmesi için, her şeyden evvel onun algılanması gerekir. Bu bakımdan algının ne olduğu aydınlığa kavuşturulmadan, estetik tavrın belirlenmesi olanak kazanmaz. Günümüz psikolojisi için de ruhsal yaşamın en temeli ögesi olan algı, psikolojide bir bütünün kavranması diye tanımlanır. Burada ‘bütün’ deyince anlaşılması gerekli olan şey, duyularımızın sağladığı duyuların gösterdiği kompleks ve bu kompleksin bellekte bir destek bulmasıdır (Tunalı, 2011b: 34).

Bu desteği olaylara, simgelere, insanlara, objelere vs. verilen anlamlarla ve bu anlamlarla beliren önem dereceleri, farklı ve geniş yaşantılar içinde oluşur. Bu anlamları, uyarıcının kendi değil, o uyarıcının kişinin yaşantı ve amaçlarıyla olan ilişkisi sağlar ve böylece yaşantımız boyunca birçok şeylerle etkileşim içinde bulunuruz (Artut, 2009: 178). Örneğin reklamın bir kitlesel iletişim biçimi olduğunu ve hedef kitleyi algılama, anlamlandırma ve satın alma davranışına yöneltme amacı taşıyarak tüketim mekanizmalarına hizmet ettiğini görmekteyiz. Özel bir

yaratıcı tasarım süreci gerektiren reklamlarda metin, görsel, renk, çizgi ve ses gibi araçlarla özel bir kodlama gerçekleştirmek, bunu yaparken de reklamın özel dilini oluşturmak söz konusudur. Tüketicie ulaşmada görsel algıyı harekete geçiren, psikolojik ve sosyolojik mekanizmaları kurgulayarak anlam üreten ve ikna etmeye çalışan bir süreçtir.

Sanat eğitiminde görsel algı, bir duyuusal ayırmsama yani figür, fon ve ayrıntıların ayırmsanması ve bir nesnenin görsel özelliklerini kavrama ile ilintilidir (Tuna, 2011a: 168). Görsel algı; bir duyuusal uyanış, figür ve fon ayrıntılarının ayrıştırılması ve bir nesnenin görsel yetilerinin farkına varma yetisi, nesnenin görsel özelliklerinin çözümlenmesi, anlaşılmasıdır (Aktaran Baran, 2013: 281). Bundan dolayı bir nesne pek çok sanat elemanından ortaya çıkmış olabilir. Fakat o bütündür öyle algılanır. Bunu Alman Psikologlar Wertheimer, Koffka ve Köhler'in ortaya attıkları 'Gestalt' teorisi açıklamıştır.

Görsel tasarım elemanları üzerine, psikoloji çıkışlı algı araştırmaları arasında "biçim psikolojisi" yani çok bilinen ismiyle Gestalt önemli bir yer kaplamaktadır. Almandaki Gestalt sözcüğünün, tam bir İngilizce karşılığı olmamakla birlikte "bütün, form, şekil, model" olarak çevrilmektedir. Gestalt psikolojisi kısaca bütünün, onu oluşturan elementlere indirgenerek anlaşılacağı fikri üzerine yapılanmıştır. Bir 'gestalt'ta (bütünde) onun parçalarında olmayan, başka özellikler vardır. Gestalt, temelde insan gözünün görsel deneyimleri nasıl organize edip algıladığını, zihnin biçimleri ve örüntüleri nasıl yorumladığını araştırır (Aktaran; Baran: 281).

Algı bir anlamlandırma etkinliğidir ve Gestalt Kuramı da, bu etkinliğe bir bütün olarak yaklaşıp yine bütün hâlinde çözüm aranmasının, hızlı ve özgün çözümler üretilebileceğini söylemektedir. Gestalt teorisi, bu teorinin temel prensiplerinin incelenmesiyle daha rahat anlaşılabilir. Ana başlık olarak bu ilkeler şunlardır: 1- Görsel bir imajın parçaları, farklı bileşenler olarak çözümlenebilir ve değerlendirilebilir. 2- Görsel bir imajın tamamı onun bileşenlerinin toplamından farklı ve daha kapsamlıdır. 3- Bir şeklin arka planının algı üzerinde önemli etkisi vardır (Baran, 2013: 281).

Gestalt kuramına göre; bilgiye temel olan, onu meydana getiren şey parçalar değil bütündür. Her algı, öğelerin toplanması ve birleşmesiyle değil, biçim olarak gerçekleşir. Kurama göre bütünün özellikleri onu oluşturan parçaların toplamı demek değildir. Başka deyişle parça-

lar, özelliklerini üyesi olduğu bütünden kazanır (Tuna, 2011a:168). Sanat görsel alfabesini oluşturan semboller, tasarım eleman ve ilkeleri olarak ifade edilmektedir (Ayaydın, 2011: 113). Bu sembollerin ne anlama geldiğini kavrayan biri, görsel olarak onu daha iyi idrak edebilir. Bundan dolayı bu kurama göre algı, sonuç olarak örgütlenmedir. Örgütlenme neticesinde kuramın geliştiricilerinden Wertheimer, belli uyaranları bir arada nasıl yapılaştıracığımızı, yorumlayacağımızı ve gruplayacağımızı belirleyen çok sayıda algılama ilkesi belirlemiştir. Bu ilkeler; şekil-zemin ilişkisi, benzerlik, yakınlık, basitlik, devamlılık ve tamamlama ilkeleridir.

Bu tür düşünce anlayışları ile Alman filozofu Victor Basch tarafından “sympathie symbolyque” görüşü ortaya atılmıştır. Sympathie symbolyque olarak adlandırılan ve ben ile ben olmayı birleştirmeyi hedefleyen “Einfühlung” teorisi, bir tür nesneyi algılama biçimi olarak karşımıza çıkarılmıştır. Bu teorinin esası nesnelere duygusalılık içinde kavrama, nesnelere duygusalılık içinde içinden yaşama özdeşleşim olayını dile getirir. Gerçekten de özdeşleşim olayında biz, nesnelere içinden kavrar ve yaşarız. Ama nesnelere kavradığımız şey, nesnenin kendisi değil, nesneye yüklediğimiz duygularımızdır (Tunalı, 2011b: 41).

Bir nesneye daldığımız ya da nesneyi algıladığımız vakit o nesnede, büyütücü bir ayna olduğu gibi, her zamanki ya da o andaki ruh hâlimizi meydana getiren heyecanlarımızı buluruz. İşte sanat heyecanı büyütülmüş ve zenginleştirilmiş benliğimizin nesnede yansısını görmekten, nesnelere duygusal yaşamımızın nabız atışını duymaktan aldığımız hazdır (Yetkin, 1979: 49). Buradan da anlaşılacağı üzere einfühlung teorisi, güzelliği bir duygusalılık pozisyonuna sokmaktadır.

Einfühlung’un en dayanıksız yanı böylece çıkmış oluyor. Bu kuramda nesnenin yapısal varlığı, şiirin ya da romanın organik kuruluşu, heykelin modlesi, tuvalin deseni, rengi ve kompozisyonu ne oluyor? Demek bunlar önemsiz şeylermiş. Sanatçı onları meydana getirmek için boşuna uğraşmış! Biçimlerin, simetrilerin, düzenlemelerin (Yetkin, 1979: 50), inancın, kültürün vs. hesaba alınmaması ile salt psikolojik açıdan bakış, sığılı beraberinde getirmektedir. Bugün sanatçılar, sanat eğitimcileri, bilim insanları ve eğitimciler, yalnızca doğal form ve fenomenlerin (tabiat planına ait işaretler) yeniden üretilmesiyle ilgileniyor (Kandinsky, 2013: 56).

Bütün bunlardan hareketle diyebiliriz ki; Batı'nın genel anlamda algı, algılama biçimi ve Aristo mantığından hareketle nesne-biçim ilişkisi şeklinde olması, sırasıyla pozitivist, natüralist, determinist ve zirve olarak materyalist bir bakışa getirmiştir.

Doğu algılamasında beş duyu organlarının yanında keşf, ilham, sezgi vs. algılama türleri arasında yer alır. Doğu Medeniyeti hakikat ile gerçekliği birbirinden ayırır. Bundan dolayı Doğu algısında gerçeklik, 'mutlak hakikat'e ulaşma gayesinden hareketle, eşya bilgilerinin şuurlu eklenmesidir. Coomaraswamy'nin deyişle, Doğu Sanatı, 'olay'ı değil, 'faaliyet tipi'ni dikkate aldığı için gerçekliğin ötesi olan hakikati aramaya ve insan benliğini zamanın ötesine taşımaya çalışır (Coomaraswamy, 1995: 34).

Beş duyuyla algılanan objeler, varlık karakterinden, gerçeklikten soyulunca, o zaman yeni bir gerçeklik, hakiki bir varlık dünyasına işaret eder. Görüldüğü gibi duyuüstü bir varlığa ulaşma yönünde bir algılama çabası beraberinde olmalıdır (Tunalı, 2013:143).

Nesne biçimlerinin egemenliğinden kendini kurtaran insan, evrenin yüzeysel görünüşlerinden çıkıp derinliğe uzanmak isteyecektir (Tunalı, 2013:146). Bu nedenle salt duyu organlarıyla 'şeyi' bilgiyi, mutlak hakikati vs. algılamaya çalışmak yüzeysel kalacaktır. Duyularla ve salt akılla, ancak zaman ve mekânla sınırlı gerçekliği kavramak mümkündür. Halbuki gerçek bilgi mutlak hakikatin bilgisidir (Ayvazoğlu, 1988: 62). Elbette sanatta duygular ve duygusal anlayış çok önemlidir. Ama estetik duyarlılığın salt görünüşün ötesine geçip veya bir soyutlamadan ileri giderek, eşyanın mahiyetine ilişkin bir vukufa ulaştığında daha büyük bir bedîi zevkle buluşacağı açıkça ortadadır (Koç, 2014: 87). Bu nedenle algı ve algılama salt duyusal olanla sınırlı değildir (Koç, 2014: 90).

Zaman zaman maddî şeylerle ilişkiler kurmasıyla ruhun, algılamada değişiklikler gerçekleşerek uyanması ortaya çıkar. Bu bir nesneye bakmak veya bir sesi duymakla tecrübe ettiğimiz maddî olgu manevî tecrübeye kapı aralar. Bu nedenle sanatta, temel gerçeğe dayanan, başka türlü bir dış görünüm benzerliği söz konusudur. İki ayrı dönemin ahlakî ve ruhsal atmosferine hâkim eğilimlerde, şevkle izlenen ideallerde ve hislerde ifade edilmesine hizmet etmiş olan dışsal formlar yeniden canlanır (Kandinsky, 2013: 26). Böylece beş duyu organıyla algılanan yeni algılamalara kapı aralar. Hakkında ifade edilebilmesi mümkün olanların dile getirilmesi ve anlatılabilmesi için metafiziğin bürünmüş olduğu

dış şekiller, işte sadece bu dış şekiller, Doğu'ya veya Batı'ya ait olabirler. Fakat, şekillerin bu çeşitliliği altında, her yerde ve her zaman, en azından hakikî metafiziğin bulunduğu yerde görülen, aynı öz ve esastır. Bunun sebebi gayet basittir: Çünkü hakikat birdir (Guenon, 2001: 96).

Örneğin Platon, Devlet'in onuncu kitabında şöyle der: Dünyada birçok masalar ve sedirler vardır. Bu masalar ve sedirlerin hepsi iki ideanın, masa ve sedir ideasının içine girer. Bunlardan her birini yapan işçi, yaptığını bir ideaya uydurmuştur. Bu türden şeyleri ortaya koyan ustaların arasına ressamı da koyabiliriz, çünkü ressamın yaptığı sedir de bir çeşit sedirdir. Şöyle bir aşama çıkıyor ortaya: Bir sedir ideası vardır; bunu yapan usta, her şeyi yapan Tanrı'dır. Bir de sedir vardır; bunu dülger yapar. Bir de sedirin resmi vardır; bunu da ressam yapar. O hâlde ressam, ideanın ikinci elden taklitçisi, benzetmecisidir. Tanrı'nın yaptığı sedir, yani sedirin ideası, sedirin aslı, özüdür; bütün tek tek sedirleri içine alan, tek ve gerçek sedirdir. Dülger ise sedirin işçisidir; Tanrı'nın yaptığı asıl sedirin taklitçisidir, benzetmecisidir. Ressama gelince, dülgerin yaptığı sedirin benzerini yaptığına göre, üç derece uzaktan bir taklitçi, bir benzetmecidir. Demek ki ressam, sedirin aslı olan o tek ve öz gerçeğin sedir ideasının benzerlerini değil, dülgerin elinden çıkan sedirlerin benzerlerini yapar. Bu bakımdan resim, bir şeyi olduğu gibi değil, görüldüğü gibi verir. Çünkü bir sedire yandan, karşıdan veya başka bir taraftan bakınca, sedir değişmez ama, değişik görünür. Resim ise şeyleri, oldukları gibi değil de, göründükleri gibi verdiğinden, hakikatin değil görünenin benzetmesidir. (Cömert, 2013: 55-56).

Bu nedenle görsel algımız, bize sadece görünenin aksını sağlar. Farklı algılama şekilleriyle bu aksedenler, işin sûretinden sûretine götüren birer işaretlerdir. Fenomen denilen her şey tabiat planına aittir. Metafizik ise fenomenlerin ötesindedir... Bugün umumiyetle incelenen her şey netice itibariyle bedenî tavırla alakalıdır. Beşer, bedenî tavrının ötesinde sonsuz yayılma imkânlarına sahip olduğu için, onların zannettiklerinden çok fazladır (Guenon, 2001: 114).

Bu bağlamda insanların maddî olgularla hareket etmesi, onu dar alanlarda kalmasına neden olur ve onun görünenin arka planına doğru ilerlemesi için var olan bütün olanakları kısıtlanır. Bu nedenle Doğu'nun görsel algısında, fenomenlerin dış yüzünü taklit ederek algılama yoktur. Bu nedenle sanat eğitimcileri, sanatçılar ve sanat eğitimi alan bireylerin gözünün yanı sıra ruhunu da eğitmelidir (Kandinsky, 2013: 97).

Bu durum içsel algıya dışsal algının feda edilebileceği anlamına gelmez. Buna Mimar Sinan'ın şu örneğini verebiliriz: Türk Tarih Kurumu'nun yayınlamış olduğu 'Edirne Armağanı'nda Ankara Üniversitesi'nde bir doçentin yayınladığı bir belge var; II. Selim'le Sinan arasındaki bir yazışma. Sinan diyor ki: 'Camiinin bitirilmesine şu kadar vakit kaldı. Bakıyorum, cami Edirne içinde yalnız kalıyor. Camiinin bütünlüşmesi için şehrin falan yerinde oradaki evlerden daha yüksek şu kadar konak inşa edilmesi gerekiyor'. Bunun olurunun alıyor ve Selimiye ile birlikte konaklar da bitiriliyor. Böylece Edirne'nin silueti Selimiye'ye göre yeniden düzenleniyor. Demek ki, bir eseri sadece kendi iç problemleriyle değil, çevresiyle ve şehirle bir bütün olarak düşünmek gerekiyor. Sinan'ın yaklaşımından bunu anlıyorum (Cansever, 2012: 237-238).

III. Sonuç ve Değerlendirme

Görsel algı, nesnelere algılamasında sadece bir duyu organı olarak aksetme işlevi olarak var değildir. Batı'nın algılama biçimiyle Doğu'nun algılama şekli farklılık arz etmektedir.

Batı algısı kantatif (niceliksel) bir bakış açısıyla sadece görünüşün dünyasını dikkate almaktadır. Fenomenler veyahut nesnelere dünyasını merkez alarak sadece dışsal bir bakışı asıl olarak kabul etmişlerdir. Bu bakımdan o medeniyet için gerçeklik algısı; inanç, kültür vs. şeylerde olduğu kadar eğitim felsefelerinde, sanatı anlama ve algılamada maddeyi esas alan, psikolojiyle bu durumu aşmaya çalışan salt kantatif ilerleme üzerine kuruludur.

Doğu algısı ise kantatif bakış açısını salt ilke etmek yerine, kalitatif (niteliksel) bakışla birlikte algıyı çözümleme yoluna gider. Çünkü Doğu inancının bunda etkisi yadsınamaz derecede önemi büyüktür. İlimin yanında irfan ve hikmetin arayışları esastır. Bilginin mutlak hakikat bilgisi şeklinde tecelli için dış dünyanın birer işaret olduğu, birer âyet olduğu kabul edilir. Bu nedenle beş duyu araçları algının birer başlangıcıdır. Çünkü algılama o duyu araçlarından ibaret de değildir. Doğu düşüncesinde varlığın kesretinden kurtularak kendi içine dönen insan, alemin özü olduğuna göre makrokozmostaki ilâhî uyumla karşılaşacaktır. Harmoni, çoklukta birlikten başka bir şey değildir. Bu nedenle kişi, duysal olarak kavradığı nesneyi değil nesnenin özünü, hatta "Mutlak Bilgi"den alabileceği payı arayarak algılamaya çalışmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda, bir bütün olarak eğitim felsefemiz inşa

edilirken toplumun sosyokültürel, sosyoekonomik, bireylerin özellikleri, inanç gibi ana unsurlar asla göz ardı edilmemelidir. Bizim insana bakışımızda Yunus Emre'nin dediği 'Biz yaratılanı Yaratana'ndan ötürü severiz' sözünü düstur edinerek estetik bakışı ilim, irfan ve hikmet gibi şeylerle bireyleri buluşturarak genel eğitim ve sanat eğitimini bu unsurlar ışığında yeniden şekillenmelidir. İnsan yetiştirme anlayışı şekillenirken bireyin eğitim alacağı ortamlar ise insan onuruna, ruhuna, onu öğrenmeye istekli duruma getirecek hâlde düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- ARTUT, Kazım (2009). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- AYAYDIN, Abdullah (et al.) (2011). Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi. (2. Baskı). Ankara: Pagem Yayınları.
- AYVAZOĞLU, Beşir (1988). İslam Estetiği ve İnsan. İstanbul: Çağ Yayınları.
- BARAN, Devrim (2013). Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyum Bildiri Kitabı *Sakarya Üniversitesi I. Güzel Sanatlar Sempozyumu 21-23 Kasım "Yüzey Tasarımında Bir Yöntem Deneyimi: Çevreleme Teorisi ve Görsel Çerçeveler"*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- CANSEVER, Turgut (2012). Kubbeyi Yere Koymamak. (5. Baskı). (Hazırlayan: Mustafa Armağan). İstanbul: Timaş Yayınları.
- COOMARASWAMY, Ananda K.. (1995). Sanatın Tabiatındaki Başkalaşım. (Çeviren: Nejat Özdemiroğlu). İstanbul: İnsan Yayınları.
- CÖMERT, Bedrettin. (2013). Estetik. (2. Baskı). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- ÇALIŞLAR, Aziz (1997). Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Cem Yayınevi.
- EROĞLU, Özkan (2006). Resim Sanatı Sözlüğü. (2. Baskı). İstanbul: Nelli Sanat Evi Yayınları.
- ERZEN, J. (1990). Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretim ve Yorumları. Çağdaş Avrupa'da Sanat Eğitimi. (61-76). Ankara: Türk Eğitim Dergisi Yayınları.
- GUENON, Rene (et al.) (2001). Metafizik Nedir?. (2.Baskı). (Çevirenler: Ahmet Aydoğan ve Mustafa Tahralı). İstanbul: Birey Yayınları.
- KANDİNSKY, Wassily (2013). Sanatta Ruhsallık Üzerine. (Çeviren: Gülin Ekinci). İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- KOÇ, Turan (2014). İslâm Estetiği. İstanbul: İsam Yayınları.
- READ, Herbert (1981). Sanat ve Toplum. (Çeviren: Selçuk Mülayim). Ankara: Umran Yayınları.
- ŞERİATİ, Ali (2012). Sanat. (2. Baskı). Ankara: Fecr Yayınları.
- TUNA, Serdar (et al.) (2011). Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi. (2. Baskı). Ankara: Pagem Yayınları.
- TUNALI, İsmail (2011a). Estetik Beğeni. (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İsmail (2011b). Estetik. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İsmail (2013). Felsefenin Işığında Modern Resim. (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YETKİN, Suut Kemal (1979). Estetik ve Ana Sorunları. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.